

Naar duurzaam gemeente-zijn

Beleidsplan 2023-2028 Classis Groningen-Drenthe

Protestantse Kerk
Classis Groningen-Drenthe

mei 2023

INLEIDING: DAAROM ZIJN WIJ CLASSIS

We horen allemaal bij een gemeente. Daar zijn de mensen die we kennen, daar is de plek waar we God ontmoeten in Zijn huis, daar delen we zorgen, blijdschap en verdriet.

Maar een kerkelijke gemeente bestaat niet op zichzelf: we zijn allemaal deel van de Kerk van Jezus Christus. Dat mogen we vieren in goede tijden en daar mogen we ons aan vastklampen als het water ons aan de lippen staat.

De classis is er om gemeenten te helpen samen Kerk te zijn. In Groningen en Drenthe delen we ervaringen en lessen, zetten onze kwaliteiten in om de burens te helpen en durven elkaar om hulp te vragen. Nou ja, soms is dat best moeilijk...

Daarom vindt u in dit beleidsplan speerpunten en aandachtsvelden waarmee de Classis deze samenwerking duurzaam wil maken voor de toekomst.

In de woorden van classispredikant ds. Jan Hommes:

“Het is niet onze kerk en gemeente, het is de gemeente en kerk van de Heer” is een belijdenis die ontspant en aan ons meegeeft dat het niet helemaal van ons afhangt; loslaten hoort er ook bij. We zijn samen en lopen samen op om die kerk van de Heer gestalte te geven. Wij worden daartoe allemaal geroepen en het is mooi en goed om dat gezamenlijk te doen. Plaatselijk als gemeenschap, lokaal als kerken met elkaar, landelijk en in deze wereld als Kerk. Het is goed mogelijk elkaar van dienst te zijn en te versterken vanuit onze roeping en het geeft energie en moed om samen die kerkelijke gemeenten vorm te geven. En het is goed mogelijk, uitgaande van die roepstem van Godswege, om vol goede moed en met lef en geestdrift elkaar op te zoeken en samen verder te trekken. We zijn elkaar gegeven en hebben elkaar nodig. Dat zou de basis van meer samenwerking kunnen zijn, zodat we zo veel mogelijk kansen kunnen benutten.’

Wilt u meer lezen over wat de classis doet, maar ook over initiatieven en ervaringen van andere gemeenten in Groningen en Drenthe? Kijk op classisgroningendrenthe.nl.

NAAR DUURZAAM GEMEENTE-ZIJN IN 2030

De plaatselijke gemeente met haar ambtelijke vergadering is de basis van onze kerk. De gemeenten zijn verbonden in meerdere vergaderingen zoals de classis. In de plaatselijke gemeente wordt gevierd, de Schrift gelezen en besproken, omgezien naar mensen en vormgegeven aan de presentie van de kerk of het kerkelijk leven in de samenleving. Het zijn de plekken waar geloof wordt beleefd en beleden, waar geloof kan stromen onder leiding van de Geest, waar de gemeenschap wordt geoefend als gemeente van Christus.

De classicale vergadering heeft onder andere tot taak: het leiding geven aan het leven en werken van de classis op haar verschillende arbeidsvelden en het ter hand nemen van al wat het kerkelijk leven in de classis kan bevorderen. Dat betekent dat wij die plaatselijke gemeente zo veel en zo lang als mogelijk is de kans willen geven een plek te zijn waar de Geest haar werk kan doen, waar geloof kan stromen, waar het evangelie klinkt – verbonden met de traditie van het christendom – en opengaat naar de samenleving. Onze inzet op de verschillende terreinen van het werk van de gemeente groeit daaruit: het gesprek over de gemeente lokaal stimuleren en de organisatie zodanig inrichten dat al de vierplekken tot hun recht kunnen komen en voorgangers geïnspireerd en inspirerend hun bijdrage kunnen leveren.

Problemen

In de afgelopen jaren is het Breed Moderamen (BM) van de Classis Groningen-Drenthe een aantal problemen tegengekomen. Deels doordat die problemen door de zelfstandige gemeenten onder onze aandacht zijn gebracht, deels door de bezoeken die de classispredikant de afgelopen jaren aan de gemeenten heeft afgelegd.

De vier problemen die er voor ons uitspringen zijn:

1. toenemende verlegenheid gecombineerd met gebrek aan tijd om het gesprek over het eigen geloven als basis voor het gemeente-zijn te gebruiken.
2. een snel oplopend aantal vacatures voor voorgangers gecombineerd met een snel afnemende instroom van nieuwe voorgangers.
3. snel oplopende tekorten aan vrijwilligers met voldoende kennis, kunde en tijd om binnen de kerkenraad de beheerstaken uit te voeren in combinatie met steeds strengere overheidsregulering met betrekking tot het afleggen van verantwoording over het beheer.
4. diaconieën die door gebrek aan tijd niet of onvoldoende toekomen aan regionale behoeften. Alle tijd gaat zitten in lokale ondersteuning en financiële hulp bij buitenlandse nood.

Het BM heeft het voornemen in de komende periode met name aan de vier hierboven genoemde gebieden – speerpunten – extra prioriteit te geven. Naast de vier speerpunten voegen we nog drie aandachtsgebieden toe, te weten: Ringen, Classicale colleges en Communicatie. Meer aandacht voor deze onderwerpen betekent dat andere taken (tijdelijk) minder aandacht zullen krijgen. Onze kerkordelijke verplichtingen blijven uiteraard bestaan.

De rode draad door het geheel is dat veranderingen nooit zullen worden opgelegd. Gemeenten kunnen ervoor kiezen niet aan de door ons voorgestelde oplossingen deel te nemen: oplossingen die primair een beroep zullen doen op onze onderlinge solidariteit met als doel zoveel als mogelijk gemeenten te ontzorgen van taken die als zwaar en belastend worden ervaren, en tegelijkertijd de zelfstandigheid van het gemeente-zijn zo veel als mogelijk te handhaven.

SPEERPUNT 1

Toenemende verlegenheid gecombineerd met gebrek aan tijd om het gesprek over het eigen geloven als basis voor het gemeente-zijn te gebruiken.

Huidige situatie

Het Breed Moderamen constateert dat het geloofsgesprek nauwelijks plaatsvindt binnen de werkgemeenschappen, in de kerkenraad en in de gemeenten.

In de werkgemeenschappen komen voorgangers (predikanten en kerkelijk werkers) bij elkaar om te delen hoe het gaat, om samen te studeren, ervaringen uit te wisselen en verbinding te zijn tussen de verschillende gemeenten. Door de grote diversiteit, kleine aanstellingen en druk op voorgangers in gemeenten is het soms moeilijk om aanwezig te zijn bij de bijeenkomst van de werkgemeenschap, zo blijkt. Het functioneren van de werkgemeenschappen staat onder druk.

Als we niets doen, bestaat de kans dat het voeden van de spirituele traditie van het protestantse gedachtegoed over twintig tot dertig jaar gereduceerd is tot een 'museaal fenomeen'.

Voornemen

Het Breed Moderamen hecht eraan uit te dragen dat het belangrijk is dat kerkenraden en gemeenten nadenken over hun identiteit: "wat betekent het voor ons dat wij op onze plek gemeente van Christus zijn; wat betekent 'geloven'; hoe voelen wij ons verbonden met God en Christus?" Vragen die wellicht niet altijd tot eenduidige antwoorden leiden, maar wel vragen om (ant)woorden. Van daaruit en alleen op die manier is het mogelijk verantwoorde keuzes te maken voor de toekomst.

Van de werkgemeenschappen zal een stimulans moeten uitgaan om het geloofsgesprek in de kerkenraad en gemeente te bevorderen en om na te denken over kerk en gemeente-zijn in deze tijd.

Werkplan

In samenwerking met de werkgemeenschappen en individuele voorgangers binnen onze classis zullen we initiatieven ontplooien om het spreken over ons geloof te stimuleren en om daarmee een goed uitgangspunt te creëren voor de razendsnel veranderende (kerkelijke) wereld waarin we nu leven. We zullen ondersteuning vragen bij het DO om deze gesprekken in gang te zetten. We vragen ook plaatselijke gemeenten hoer zij hiermee omgaan. De classis geeft zelf het goede voorbeeld door niet alleen zakelijke maar ook inhoudelijke onderwerpen op de agenda te zetten.

SPEERPUNT 2

Een snel oplopend aantal vacatures voor voorgangers gecombineerd met een snel afnemende instroom van nieuwe voorgangers.

Huidige situatie

In de afgelopen vier jaar is de krimp van de lokale kerkelijke mogelijkheden nog veel sneller gegaan dan wij als BM hadden voorzien. De start van de regiopredikant heeft langer op zich laten wachten dan gehoopt, maar is een goede start. Het is goed om dit momentum voort te zetten en de processen goed te volgen.

Wel realiseren we ons dat ook de samenwerkingsverbanden waaraan nu wordt gewerkt veelal worden gekenmerkt door gebrek aan professionals. Ook als de lokale menskracht en middelen nog wel enkele of vele jaren voldoende zijn, is de reductie van het aantal beschikbare universitaire en HBO-opgeleide theologen niet meer verenigbaar met het lokaal kerk-zijn op de manier die we graag zouden willen.

De komende vijf jaar gaat ruim vierendertig procent van de huidige voorgangers met emeritaat of pensioen. Dat betekent dat bijna twee derde van de predikantsplaatsen in Groningen en Drenthe in 2028 vacant zal worden, plus de gemeenten die al langere tijd geen voorganger hebben.

Enkele cijfers:

- op 1 januari 2023 was 1 op de 3 (wijk)gemeenten vacant
- bijna de helft hiervan (47%) heeft een omvang van 0,5 fte of minder
- in vijf jaar gaat 33% van de voorgangers (predikanten en kerkelijk werkers) met emeritaat/pensioen
- in 2018 werden geen solvabiliteitsverklaringen voor 33% of minder afgegeven, in 2022 was dat opgelopen naar 21% van de nieuwe verklaringen.
- Het aantal afgegeven solvabiliteitsverklaringen voor een fulltime predikant is teruggelopen van 82% in 2018 naar 14% in 2022

Voornemen

Het beleid en de inzet van het BM worden teamvorming in de regio, zodat alle gemeenten, groot en klein, de kennis en vaardigheden van de aanwezige voorganger optimaal kunnen benutten. Als BM zijn wij van mening dat moet worden geanticipeerd op het tekort aan voorgangers voor de gemeenten door samen met de groep van voorgangers te komen tot een reductie van taken op zodanige wijze dat alle gemeenten kunnen profiteren van de *knowhow* van deze beroepsgroepen.

Er moet binnen zo'n team van gemeenten een herbezinning plaatsvinden over de taken waarvoor absoluut een geschoolde theoloog noodzakelijk wordt geacht. Deze taken moeten samenwerkende gemeenten zo strak mogelijk definiëren.

Daarnaast zullen we moeten inspelen op het toerusten van gemeenteleden – die veelal geen ambtsdrager zijn – voor het uitvoeren van taken die tot dusverre voornamelijk door voorgangers werden verricht. Daarvoor zijn gesprekken met voorgangers essentieel.

Wanneer we blijven vasthouden aan de traditionele benadering waarbij een gemeente of een samenwerkingsverband van (kleine) gemeenten een predikant en of kerkelijk werker wil beroepen of benoemen, zal er een groot tekort aan deze professionals blijven. Dat vraagt om veranderingen, om onorthodoxe maatregelen.

Werkplan

- Er zal aan alle gemeenten worden gevraagd om solidair te zijn en zich ervoor in te zetten dat iedere gemeente de mogelijkheid behoudt om theologen in te zetten. Dat wil zeggen dat een gemeente in overleg de formatie-omvang vaststelt en die niet alleen af laat hangen van de grootte van de gemeente en/of de beschikbaarheid van middelen.
- Er zal een aantal steunpunten worden gecreëerd. Een steunpunt wordt gevormd door een aantal vierplekken/gemeenten waaraan één of meerdere voorgangers (predikanten en kerkelijk werkers) zijn verbonden. Bij zo'n steunpunt kunnen een aantal specifieke deskundige/specialistische werkzaamheden worden ondergebracht.

- Het BM zal bij het geven van toestemming voor het beroepingswerk en bij het toestaan van een kleinere kerkenraad vooral letten op duurzaamheid en regionale inzet van de voorganger, om te voorkomen dat er disbalans ontstaat met geluksvogels met en pechvogels zonder voorganger.

Het BM creëert een toekomstvisie om te komen tot duurzaam gemeente-zijn. Kerntaak voor het classicale beleid blijft het onderhouden, handhaven en creëren van lokale protestantse vindplaatsen van geloof binnen de classis Groningen-Drenthe.

SPEERPUNT 3

Snel oplopende tekorten aan vrijwilligers met voldoende kennis, kunde en tijd om binnen de kerkenraad de beheerstaken uit te voeren in combinatie met steeds strengere overheidsregulering met betrekking tot het afleggen van verantwoording over het beheer.

Huidige situatie

Zoals ook elders in onze samenleving zijn vrijwilligers essentieel voor een kleiner wordende gemeente. Het wordt steeds lastiger om vrijwilligers te vinden die zich voor langere tijd willen binden aan een gemeente om ambtsdrager te zijn. We constateren daarbij ook dat afvaardigingen onder druk staan, zowel naar de classis als naar de synode.

Het BM wordt het laatste jaar steeds vaker geconfronteerd met gemeenten die aangeven niet meer over voldoende menskracht te beschikken om zelfstandig door te gaan, en dat samenwerking in kleinere groepen slechts op de relatief korte termijn soelaas kan bieden. Vanaf januari 2023 is een Regiopredikant van start gegaan om gemeenten te helpen met het opzetten van lokale samenwerking tussen gemeenten.

Voornemen

Omdat we elkaar meer en meer nodig hebben, zal in de komende periode nog meer aandacht moeten zijn om de belasting van o.a. vrijwilligers zo laag mogelijk te houden, de bijeenkomsten dan wel vergaderingen zo dicht mogelijk bij de mensen te plannen, maar ook inhoudelijk te bemoedigen en te laten leren.

Het voornemen houdt in:

- Op de iets langere termijn worden meer drastische aanpassingen noodzakelijk. Op grond hiervan starten wij in 2023 met een paralleltraject waarin een oplossing voor de langere termijn wordt opgezet.
- Binnen de classis komt een beperkt aantal erkende steunpunten die gaan functioneren voor een zeer groot aantal lokale 'vindplaatsen' van geloof.
- Voor de financiering daarvan wordt uitgegaan van de solidariteitsgedachte.

Voorop blijft staan dat alles gebeurt op basis van vrijwilligheid. Ondanks dat roepen we ook grotere gemeenten die nu nog zelfstandig door kunnen gaan op om solidair te zijn met alle gemeenten in onze classis en optimaal aan te sluiten.

Werkplan

- Het faciliteren van steunpunten. Bij een steunpunt kunnen de meeste bestuurs- en beheerstaken worden uitgevoerd, waarbij – door de schaalgrootte – gebruik gemaakt kan worden van professionals. Daardoor worden de 'vindplaatsen' voor een belangrijk deel ontzorgd en blijft de lokale geloofsgemeenschap met al haar eigenheden zo lang mogelijk in stand.
- Het komende jaar zal op basis van het solidariteitsprincipe een omslagstelsel op basis van de beschikbare reserves van de oorspronkelijke gemeenten worden opgezet. De kosten zullen moeten worden opgebracht door de deelnemende 'vindplaatsen'. Omdat de vindplaatsen geen rechtspersoonlijkheid hebben, zal het bezit gedurende een proefperiode van vijf tot tien jaar in bewaring moeten worden gegeven aan het steunpunt. Het blijft daarbij administratief behoren bij de oorspronkelijke 'vindplaats'.
- Er zullen richtlijnen worden opgesteld t.b.v. de (jaarlijkse) financiering van het gemeentelven per gemeente voor de beschikbaarstelling van een budget.

SPEERPUNT 4

Diaconieën die door gebrek aan tijd niet of onvoldoende toekomen aan regionale behoeften. Alle tijd gaat zitten in lokale ondersteuning en financiële hulp bij buitenlandse nood.

Huidige situatie

Als classis hebben we samen met Kerk in Actie sinds een aantal jaren een project (diaconaat in de regio) in Oost-Groningen met als doel om samen met anderen iets te doen aan de zogenoemde generatiearmoede. Ter ondersteuning is er voor vijf jaar een diaconaal consulent aangesteld met o.a. als opdracht plaatselijke diaconieën te ondersteunen en te stimuleren en verbinding te leggen met andere organisaties in de regio die ook als doel hebben armoede te bestrijden dan wel te voorkomen.

Helaas is armoede ook in onze classis steeds meer aan de orde door ontwikkelingen zoals een hoge inflatie, onder meer veroorzaakt door de oorlog in Oekraïne. Daarnaast worden plaatselijke gemeenten vaker geconfronteerd met vluchtelingen en asielproblematiek.

Voornemen

Het BM wil middels 'Diaconaat in de classis' de diaconale taken van plaatselijke gemeenten activeren en ondersteunen om te voorzien in lokale behoeften.

Dat kan de kerk niet alleen. Er moet samenwerking worden gezocht met andere geloofsgemeenschappen en organisaties zodat hulp en ondersteuning gecoördineerd plaatsvinden en de hulpvrager niet van het kastje naar de muur wordt gestuurd. Per burgerlijke gemeente kan er dan een maatschappelijk platform ontstaan waar plaatselijke diaconieën hun aandeel kunnen leveren. In onze classis zijn een aantal diaconale platformen, zoals in Hogeveen, of zijn die in ontwikkeling.

Werkplan

- Het project 'diaconaat in de regio' Oost-Groningen wordt integraal onderdeel van Diaconaat in de classis.
- De bestaande stuurgroep wordt gewijzigd in de werkgroep 'Diaconaat in de classis'. Naast de leden van de huidige stuurgroep bestaat deze uit diakenen en predikanten uit de diverse regio's van de classis.
- De huidige financiering – Kerk in Actie, classis, diverse fondsen – moet worden heroverwogen in die zin dat alle gemeenten in de classis (naar vermogen) bijdragen.

AANDACHTSGEBIED 1: RINGEN

Huidige situatie

Een klein aantal ringen functioneert ongeveer zoals bedoeld. De meeste ringen lijden een marginaal bestaan. De ontmoeting tussen nietambtsdragers is niet echt van de grond gekomen. In de komende jaren zullen op grond van de ontwikkeling van de speerpunten ambtsdragers en niet-ambtsdragers moeten worden ingeschakeld om dat verder uit te werken. Dat leidt ongetwijfeld tot meer onderlinge contacten en communicatie.

Voornemen

De classis zal in de komende jaren vergaderen op verschillende locaties waarbij lokaal de ringen worden ingeschakeld om in een deel van de vergadering hun sterktes te laten zien. Vooral nog ziet het BM dan ook af van verdere initiatieven om de ringen beter te laten functioneren. Zij spreekt de hoop uit dat de extreme veranderingen waaraan we de komende periode samen vorm zullen moeten geven, het onderlinge contact en de communicatie zullen verbeteren.

De ringen blijven wel bestaan. Zij blijven verantwoordelijk voor de afvaardiging naar de classis en daarmee ook voor de afvaardiging naar de Generale Synode.

AANDACHTSGEBIED 2: CLASSICALE COLLEGES

Huidige situatie

Er is in de afgelopen periode veel tijd en energie gestoken in de samenwerking tussen de verschillende gremia in onze classis, zoals breed moderamen, CCBB en Visitatie. Ook deze colleges worden geconfronteerd met het moeilijk vervullen van vacatures. In 2023 zijn gesprekken gestart met het breed moderamen van de classis Fryslân om de samenwerking tussen de classicale colleges van Opzicht en van Bezwaren en Geschillen te bevorderen.

In de afgelopen periode heeft het BM jaargesprekken gehouden met de classicale colleges en werkgroepen.

Voornemen

De samenwerking bevorderen tussen de classicale colleges van Opzicht en van Bezwaren en Geschillen en deze eventueel samenvoegen tot één college. Het BM zal de jaargesprekken met de classicale colleges en werkgroepen voortzetten.

Werkplan

Er zal een werkgroep in het leven worden geroepen die de samenwerking tussen de classicale colleges zal uitwerken.

AANDACHTSGEBIED 3: COMMUNICATIE

Huidige situatie

De afgelopen jaren hebben we vooral aandacht besteed aan de rol en opgave van de classis, aan het breed moderamen, de classicale vergadering en de diverse colleges. We deden dat via de website, de nieuwsbrief van de classispredikant en het jaarlijks classisblad *Verbinding*. Kerkenraden ontvangen wanneer zij iets vragen zo snel mogelijk een antwoord of hulp.

Ook is veel tijd en energie ingezet voor het ontwikkelen van de website. Op de website wordt o.a. aandacht besteed aan ontwikkelingen binnen gemeenten in de regio, bredere thema's uit de classis en de classicale vergadering. Artikelen, nieuwsbrieven e.d. worden voor plaatsing op de website geredigeerd door een redacteur.

Voornemen

De komende jaren willen we meer inzetten op het beter bereiken van de gemeenten/kerkenraden en gemeenteleden. Verder is het doel:

- om de communicatie met de kerkenraden en gemeenten te verbeteren door een reizende classis te blijven;
- de leesbaarheid te stimuleren van de artikelen op de website;
- de leesbaarheid te vergroten van de nieuwsbrief van de classis en de classispredikant;
- de jaarlijkse uitgave van het classisblad *Verbinding* te heroverwegen (kosten-batenanalyse).

Werkafspraken

Wij denken verder na over professionele ondersteuning van communicatie. De communicatie met de gemeenten hopen wij te verbeteren door een reizende classis te blijven.